



סיור מוחות

# למה אנשים נוטים להאמין למבחני אישיות נטולי בסיס?

התופעה ההתנהגותית המכונה "אפקט פורר" היא שעומדת ביסוד הפופולריות העצומה של "אבחונים" מעולם הגרפולוגיה והאסטרולוגיה, המתיימרים לגלות משהו שלא ידענו על עצמנו

[התראות במייל](#)

**יואב מה-טוב**

2024 במאי 27 • 10:20

כחוקר מוח, האישיות של האדם היא אחד הנושאים המרתקים מכל, וההשפעה שלה על החיים שלנו היא עצומה. נתחיל את הטור הזה בהסתכלות עצמית שלכם על האישיות שלכם. חשבו קצת על מי שאתם, ולאחר מכן הביטו על שלושת ההיגדים המופיעים כאן, וענו לעצמכם אם הוא תואם את האופי שלכם או לא.

א. פעמים רבות אתם מוצאים את עצמכם מחפשים אחרי איזון בחיים.

ב. אתם מעריכים את האינדיבידואליות שלכם אבל מעדיפים לא פעם לצעוד בדרך שלכם גם אם היא לא תואמת את מה שאחרים חושבים.

ג. אתם נוטים להיות סקרנים, נהנים ללמוד דברים חדשים ולפתוח את הראש לעולמות מעניינים.

סביר להניח שעניתם "כן" על כל שלושת ההיגדים האלה, וזה קצת מפתיע: הרי לכל אחד מאיתנו יש אופי שונה. איך ייתכן שכולנו מרגישים שהמשפטים האלה מתארים אותנו מצוין?

ובכן, את המשפטים האלה לקחתי מהורוסקופים אקראיים שמצאתי בשיטוט ברשת כשהכנתי את הטור. כל אחד מהם מתאר מזל אחר מבין המזלות. למה בעצם כולנו מתחברים אליהם?

**עולם ומלואו?**

ניסוי דומה ערך כבר ב-1947 הפסיכולוג רוס סטנגר. הוא עשה מבחן אישיות למנהלים, אבל במקום להציג להם ניתוח מפורט של האישיות שלהם, הוא התעלם לחלוטין מתשובותיהם וסיפק להם קטעים מתוך הורוסקופים אקראיים. יותר ממחצית מהמשתתפים ציינו שהניתוח שקיבלו הוא מדויק.

## **אנשים נוטים לקבל תיאורים שמתייחסים כביכול לאישיות שלהם כנכונים, כל עוד הם נכתבים בצורה מעורפלת מספיק ועולה מהם ניחוח חיובי. הדיבור המעורפל מאפשר לכל אדם לפרש אותו בצורה שקשורה איכשהו לאופיו שלו**

ניסוי אחר, שהפך מפורסם, נערך על ידי הפסיכולוג ברטרם פורר. הפעם, ניתנה לכל המשתתפים במבחן האישיות תשובה זהה. היא הכילה שורה של משפטים שהמשותף ביניהם הוא שלכולם יש ניסוח מעורפל וחמקמק. הם תיארו תכונות שנחשבות חיוביות באופן אוניברסלי, או כאלה שיש בהן מידה של שליליות שיכולה להיתפס גם כחיובית. למשל: "יש בך צורך שאחרים יעריכו אותך"; "יש בך פוטנציאל לא ממומש שעדיין לא מצאת דרך לנצל"; "אתה חושב באופן עצמאי ולא מקבל את אמירותיהם של אחרים ללא הוכחה חותכת".

הפסיכולוג ברטרם פורר. טקסט גנרי לחלוטין גרם לעשרות בני אדם לחשוב שהוא נוגע בנימי נפשם צילום:

Ekathelimiel / Wikimedia

הנבדקים התבקשו לדרג מאפס ועד חמש עד כמה הניתוח תואם את האישיות שלהם - והציון הממוצע היה 4.3. אף ש"כל אדם הוא עולם ומלואו", טקסט גנרי לחלוטין גרם לעשרות בני אדם לחשוב שהוא נוגע בנימי נפשם.

אז אפשר ללמוד מהניסוי הזה? אנשים נוטים לקבל תיאורים שמתייחסים כביכול לאישיות שלהם כנכונים, גם אם אין קשר בינם לבין המציאות, כל עוד הם נכתבים בצורה מעורפלת מספיק ועולה

מהם ניחוח חיובי. תיאור כזה הוא נעים, ונוח להזדהות איתו, ולכן הנטייה לקבל אותו. לדיבור המעורפל יש חשיבות גדולה, משום שהוא מאפשר לכל אדם לפרש אותו בצורה שאיכשהו קשורה לאופי שלו. אם יש לי אמונה בסמכות של המקור, למשל אם אני מאמין באסטרולוגיה, סביר שאחפש התאמה בין האישיות שלי לבין מה שכתוב בהורוסקופ. וכשמחפשים, בסוף מוצאים.

## גם מבחני אישיות כמו מבחן מאירס בריגס, שהם פופולריים ויש מעסיקים שאף מסננים באמצעותם מועמדים, הם חסרי משמעות אמיתית

הבדרן פי. טי. ברנום. האפקט ההתנהגותי נקרא על שמו צילום: National Portrait Gallery / Smithsonian Institution

התגלית הזו הובילה להבנה שיש כאן אפקט התנהגותי. נהוג לכנות אותו "אפקט פורר" או "אפקט ברנום", על שם הבדרן והאמרגן בן המאה ה-19 שבין הופעותיו המגוונות נהג גם לערוך "קריאת אישיות" של המתנדבים ההמומים.

ברנום הוא רק אחד משורה ארוכה של אסטרולוגים, גרפולוגים ומגידי עתידות זוכים לפופולריות עצומה למרות שאין להם שום יכולת מיוחדת, רק משום שהתחזיות שהם מנפקים מיוצרות בסגנון שמתאים לאפקט ברנום. גם מבחני אישיות כמו [מבחן מאירס בריגס](#), שהם פופולריים ויש מעסיקים שאף מסננים באמצעותם מועמדים, הם חסרי משמעות אמיתית. כל ניתוחי האישיות שלהם מעורפלים ונושאים ניחוח חיובי, מספיק כדי שתהנהנו בשמחה כשתקראו אותם.

### יואב מה-טוב סיור מוחות

יואב מה-טוב הוא חוקר במרכז למדעי המוח באוניברסיטה העברית. מעביר קורסים והרצאות העשרתיות לכל הגילים במטרה לחשוף את עולם מדעי המוח בצורה חווייתית גם למי שלא למד את הנושא מעולם. פרטים נוספים ניתן למצוא [באתר](#).

## הצג עוד

מערכת | הנהלה | מדיניות פרטיות | תנאי שימוש | צרו קשר | רכשו  
מינוי | ביטול מינוי דיגיטלי | שאלות ותשובות | פרסמו אצלנו

חדשות, ידיעות מהארץ והעולם - הידיעות והחדשות בעיתון הארץ. סקופים, מאמרים, פרשנויות ותחקירי עומק באתר האיכותי בישראל  
© כל הזכויות שמורות להוצאת עיתון הארץ בע"מ